

ECHT WILLEN LUISTEREN IS EEN KUNST

Harmen Binnema

Burgerbegrotingen, burgerjury's, 1000's, burgerfora, right to challenge, buurtbudgetten. De afgelopen jaren zien we, vooral in gemeenten, een enorme uitbreiding van manieren waarop inwoners kunnen meepraten en meedenken over beleid en in sommige gevallen ook mee uitvoeren. In buurten, wijken en dorpen bloeien de initiatieven rijp en groen door elkaar. Hoe anders is de situatie op landelijk niveau. Kort nadat het raadgevend referendum eindelijk was gerealiseerd en er maar liefst twee keer ervaring mee was opgedaan, verdween het alweer van het toneel.

Op zich is het begrijpelijk dat het lokale bestuur een vruchtbaarder bodem biedt voor andere manieren van inspraak en besluitvorming. Voor veel mensen zijn de onderwerpen die hier spelen veel meer herkenbaar en is ook duidelijker wat je zelf zou kunnen bijdragen aan de oplossing van bepaalde problemen. Als vrijwilliger in de zelf beheerde speeltuin of kantine, als prikker van zwerfafval in het park, of als lid van de werkgroep die nadenkt over de herinrichting van de straat. Wil iemand het beleid beïnvloeden, dan zijn raadsleden en wethouders makkelijker te vinden en te benaderen dan Kamerleden en ministers. De landelijke politiek staat op meer afstand en wat je zelf kunt doen, is minder evident.

Voor- en tegenstanders kregen door de dialoog meer begrip voor elkaars opvattingen en bedachten samen een pragmatische aanpak.

Tegelijkertijd is deliberatie niet de heilige graal die sommigen erin zien. Enerzijds is het zeker waar dat je, wanneer je het gesprek voert met een voldoende representatieve en diverse groep, komt tot een dieper en inhoudelijker gesprek. Een gesprek waarin verschillende perspectieven bij elkaar komen die tegenover elkaar blijven staan in een politieke setting van profilering en het koste-wat-kost vasthouden aan het eigen gelijk. Aan de andere kant houd je het risico dat een selecte groep aan deze gesprekken meedoet, die alleen al vanwege de nadruk op taal groepen buitensluit. En als al anderen dan de 'usual suspects' de weg naar zo'n deliberatief gesprek weten te vinden, worden zij dan echt gehoord? Is er echt bereidheid om naar hun opvattingen te luisteren? Of is het doel anderen te bewegen naar 'verlichte' opvattingen over Europa, het klimaat en de multiculturele samenleving?

In dat licht is de discussie die de komende tijd over het burgerschapsonderwijs gevoerd gaat worden een interessante testcase. Het wetsvoorstel van minister Slob moet meer duidelijkheid geven aan scholen wat zij moeten doen om invulling te geven aan

'Willen we ruimte bieden aan schurende opvattingen?'

De neiging is ook sterk om vooral te denken in institutionele oplossingen: een referendum, een gekozen minister-president, een districtenstelsel, een andere rol voor de Eerste Kamer. Dat terwijl veel van wat David van Reybrouck het 'democratisch vermoeidheidssyndroom' noemt, niet per se met die instituties te maken heeft, maar met omgangsvormen en cultuur. Met de permanente debatstand en het benadrukken en opblazen van soms futiele tegenstellingen vanuit electoraal gewin. Terecht was Jesse Klaver dan ook kritisch op de 'scorebordpolitiek': de eerste willen zijn bij het dinsdagse vragenuurtje en de vloedgolf aan spoeddebatten en moties.

Een manier om aan die andere cultuur invulling te geven is in plaats van het debat, meer op zoek te gaan naar de dialoog. In de wetenschappelijke literatuur en in het verkiezingsprogramma van GroenLinks wordt dit vaak 'deliberatieve democratie' genoemd. Dit betekent dat betrokkenen bij een vraagstuk samen op zoek gaan naar informatie, hun eigen argumenten inbrengen en luisteren naar die van anderen en vervolgens kijken wat een gezamenlijk gedragen oplossing kan zijn. Deze aanpak werd gevolgd door een aantal gemeenten waar een asielzoekerscentrum zou komen.

hun burgerschapsopdracht. De wet sprak tot nu toe vrij algemeen over aandacht voor actief burgerschap en sociale integratie en over het kennis nemen van andere achtergronden en culturen. Nu wordt de school gezien als een plek om vaardigheden te oefenen die nodig zijn om deel te kunnen nemen aan de samenleving en moet de school actief leerlingen respect bijbrengen voor de rechtstaat en voor waarden als verdraagzaamheid en gelijkheid.

Maar wat betekent dat voor de docenten of leerlingen voor wie de weging tussen verschillende grondrechten net iets anders ligt, of die net iets andere ideeën hebben over waarden als vrijheid en gelijkheid? De kunst is om die ruimte te bieden, om zo het begrip pluriforme samenleving meer dan een loos begrip te laten zijn. Dat het mag schuren, afwijkende opvattingen echt worden gehoord en we ver blijven van een dwingend normerend idee van burgerschap. Dat is een goed (deliberatief) gesprek meer dan waard.

Harmen Binnema is universitair docent Bestuur en Beleid aan de Universiteit Utrecht en bestuurslid van De Linker Wang.